Prof. Dr. İlhan Helvacı

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Miras Hukuku - (05.05.2026) - 2. Dönem - 8. Hafta - 2. Ders

Miras Sebebiyle İstihkak Davası = Miras Hakkının Korunması

Bir örnekle başlayalım. Bay M ölmüş ve mirası kardeşi K'ye kalmıştır. Fakat bir süre sonra M'nin Ç isimli bir çocuğu olduğu anlaşılmıştır. Tereke değerleri haksız olarak M'nin kardeşi K'nin elindedir.

İkinci bir örnek de şu olsun: Mirasbırakan M bir vasiyetname yaparak tüm terekesini Bay Ü'ye bırakmıştır. Yani Ü atanmış mirasçıdır. Ancak, M'nin vasiyetnamesi şekil eksikliği nedeni ile geçersizdir. M'nin tek yasal mirasçısı çocuğu Ç'dir.

Tereke değerleri haksız olarak Ü'nün elindedir.

Her iki örnekte de terekede taşınmazlar, taşınırlar, haklar ve alacaklar vardır.

Üçüncü örnek: M'nin sahibi olduğu ilaç formülünü onun vefatından kısa bir süre sonra asistanı Ü ele geçirmiş ve Ç'nin haberi olmadan bu formülden ilaç üretmeye başlamıştır. Formülün sahibi aslında M'nin tek yasal mirasçısı Ç'dir. Ama formül haksız olarak Ü'nün elindedir.

Nereye getirmeye çalışıyorum sizi? Gerçek hak sahibi kim aslında? Bu murisin çocuğu Ç. Değil mi? Vefat anında, kendiliğinden taşınır malvarlığı değerleri, taşınmaz malvarlığı değerleri, haklar, alacaklar, zilyetlik her şey aslında ona geçti. Ama elinde fiilen hiçbir şey yok.

Kendisi miras hakkına sahip mi? Miras hakkına sahip. Ne yapacak? Miras sebebiyle istihkak davası açacak.

Miras Sebebiyle İstihkak Davası

A. Genel Olarak – Adi İstihkak Davasıyla Olan İlişki

Miras sebebiyle istihkak davası mirasçılara, mirasçılık sıfatları sebebiyle özel olarak tanınmış bir davadır. Kanun koyucu, mirasçıların miras haklarının korunması için böyle özel bir dava öngörmüştür.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Şimdi şöyle söylüyor kanun koyucu 637. maddenin birinci fıkrasında:

> *"Yasal veya atanmış mirasçı, terekeyi veya bazı tereke mallarını elinde bulunduran kimseye karşı mirasçılıktaki üstün hakkını ileri sürerek miras sebebiyle istihkak davası açabilir."*

M'nin vefatından iki gün önce bakıcısı Ü evdeki üç tabloyu alıp evi terk etmiş. Oysaki tek bir mirasçısı var Bay Ç. Bay Ç, M'nin vefatı anında bu tabloların maliki ama fiilen elinde bulunduranı değil.

Tablolar haksız olarak Ü'nün elinde.

M sağlığında bu tablolar için Ü aleyhine adi istihkak davası açma hakkına sahipti değil mi? Evet, onun ölümü ile bu davayı açma hakkı kime geçti? Mirasçısı Ç'ye geçti. Bu dava adi istihkak davası.

Bizim şu anda konuştuğumuz dava ise miras sebebiyle istihkak davası. Kime tanınmış yasal veya atanmış mirasçıya tanınmış.

Yani yukarıdaki örnekte Ç, Ü'ye karşı babasından kendisine geçen adi istihkak davasını açabilir mi? Evet.

Peki Ç, Ü'ye karşı dilerse Medenî Kanun'un doğrudan doğruya kendisine tanıdığı bir dava olan miras sebebiyle istihkak davasını açabilir mi? Evet.

Peki örnekte Ü tabloları M'nin vefatından iki gün sonra ve fakat mirasçılar terekeyi fiilen ele geçirmeden önce çalsa idi Ç hangi davayı açabilirdi. Sadece miras sebebiyle istihkak davasını açabilirdi. Yani yasanın kendisine mirasçı sıfatıyla özel olarak tanıdığı davayı açabilirdi. Babasından kendisine intikal eden bir adi istihkak davasının varlığından söz edilemezdi.

> Örnekte tablolar M'nin ölümünde sonra mirasçılar terekeyi ele geçirdikten sonra çalınsa idi Ç bu kez sadece adi istihkak davası açabilirdi. Ç bu davayı, muristen kendisine intikal eden bir dava olarak değil, kanunun mülkiyet hakkına sahip olan herkese tanıdığı bir dava olarak açacaktı.

Dikkat edilecek olursa kanun koyucu davanın terekeyi veya terekedeki malı elinde bulunduran kişiye karşı açılacağını söylüyor. Bu kişi taşınırlar ve taşınmazlarda aslında haksız zilyet olan kişi.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Ama üçüncü kişinin terekedeki bir alacak hakkı üzerinde veya başka bir hak üzerinde haksız olarak bir egemenliği söz konusu olduğunda, haksız zilyetlikten söz etmek doğru olmayacağı için, kanun koyucu, davanın terekeyi veya terekedeki bir malvarlığı değerini (alacak hakkını, sair bir hakkı) elinde bulunduran kişiye karşı açılacağını söylüyor.

B. Özellikleri

1. Eda Davasıdır

Bu davada mirasçılar üçüncü kişilerden terekenin örneğin tamamının veya bir hissesinin (bir kısmının) ya da terekedeki münferit malvarlığı değerlerinin kendilerine verilmesini talep edebilirler.

M ölmüş geride mirasçı olarak Ç1 ve Ç2 kalmış ama nüfus kayıtlarında çocuklar mirasçı olarak görünmediği için tüm tereke Devlete kalmıştır.

Mirasçılar, Devlete karşı açacakları miras sebebiyle istihkak davasında tüm terekenin (taşınır, taşınmaz, hak ve alacakların) kendilerine verilmesini talep edebilirler. Bu durumda bir külli davadan söz edilir. Dava dilekçesinde tereke değerlerinin tek tek belirtilmesi şart değildir.

M'nin tabloları onun vefatından iki gün sonra ve fakat henüz mirasçılar terekeyi fiilen ele geçirmeden önce bakıcısı Ü tarafından çalınmış ise M'nin mirasçıları Ç1 ve Ç2, Ü'ye karşı miras sebebiyle istihkak davası açabilirler ve tabloların kendilerine verilmesini talep edebilirler.

Bu ikinci örnekte tüm tereke değerlerinin değil sadece tabloların kendilerine verilmesini talep edecekleri için dava bir külli dava değildir.

Külli dava meselesine tekrar değineceğim. Bu başlıkta söylemek istediğim asıl husus davanın eda davası olması ve hükmün eda hükmü olması.

2. Mutlak Bir Davadır ve Herkese Karşı Açılabilir

Bu dava mirasçıların miras hakkına yani mutlak hakkına dayalı bir davadır. Dolayısıyla terekedeki malvarlığı değerlerini haksız olarak elinde bulunduran herkese karşı açılabilir.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

M'nin tabloları onun vefatından iki gün sonra ve fakat mirasçıları terekeyi fiilen ele geçirmeden önce, bakıcısı Ü tarafından çalınmış ise M'nin mirasçıları Ü'ye miras sebebiyle istihkak davası açabilirler.

Ü bu malı başka bir kişiye örneğin X'e satar ve zilyetliğini devrederse, mirasçılar bu davayı X'e karşı da açabilirler.

X'in iyiniyetli olsa bile kazandırıcı zamanaşımından yararlanması mümkün değildir. Buna az sonra değineceğim (Bkz. 4).

> M, tablosunu Ü'ye emanet etmiş olsun. Ü emin sıfatı ile zilyet olarak tabloyu iyiniyetli X'e devrederse, X'in iyiniyeti korunur (TMK m. 988). Mirasçılar X'e karşı miras sebebiyle istihkak davası açamaz.
>
> Muris M'nin taşınmazı sahte mirasçılık belgesi ile Ü adına tescil edilmiş olsun. Ü taşınmazı iyiniyetli X'e satar ve taşınmaz onun adına tescil edilirse X'in iyiniyeti korunur (TMK m. 1023). Mirasçılar X'e karşı miras sebebiyle istihkak davası açamaz.

3. Genelde Bir Külli Dava Olarak Açılır Ama Tek Bir Tereke Değeri İçin de Açılabilir.

Kanun koyucu bu davayı temelde tüm tereke değerleri için açılacak bir dava olarak düzenlemiştir.

Mirasçıların tereke değerlerini teker teker belirtmeleri şart değildir ve tüm tereke değerlerini tek bir davada tek bir mahkemeden talep edebilirler.

Bu dava mirasbırakanın son yerleşim yeri mahkemesinde açılır.

Yani terekenin devlete kaldığı örnekte M'nin mirasçıları devlete geçtiği düşünülen tüm taşınır, taşınmaz ve sair tereke değerlerini bu davada teker teker belirtmek zorunda kalmaksızın davaya konu edebilirler.

Yani bu olasılıkta bu dava bir külli davadır. Mirasçılar terekenin tamamı için bu davayı açabilir. Tüm tereke değerlerine böylece zilyet olmak imkânına sahip olurlar.

Bu dava temelde bir külli dava olmakla birlikte tek bir tereke değeri için de açılabilir mi? Açılabilir.

M'ye ait tabloların, vefatından sonra ve fakat mirasçılar tereke değerlerini fiilen ele geçirmeden önce, bakıcısı Ü tarafından çalınması

Prof. Dr. İlhan Helvacı

örneğinde dava artık bir külli dava olarak nitelendirilemez. Sadece bu tabloların verilmesi talep edileceği için dava dilekçesinde dava konusu bu münferit malların teker teker belirtilmesi gerekir.

4. Davalı Kazandırıcı Zamanaşımından Yararlanarak Tereke Malını İktisap Ettiği Savunmasında Bulunamaz

TMK m. 777'yi hatırlatarak başlayayım. Hükmün 1. fıkrasına göre:

> *"Başkasının taşınır bir malını davasız ve aralıksız beş yıl iyiniyetle ve malik sıfatıyla zilyetliğinde bulunduran kimse, zamanaşımı yoluyla o taşınırın maliki olur."*

Örneğin M'nin sağlığında bakıcısı Ü evdeki bir tabloyu çalmış, X'e satmış ve tablonun zilyetliğini X'e nakletmiştir. X iyi niyetle davasız ve aralıksız olarak malik sıfatıyla bu tabloya beş yıl boyunca zilyet olmuştur. M, X'e karşı adi istihkak davası açtığında X taşınırın mülkiyetini kazandırıcı zamanaşımından yararlanarak iktisap ettiğini ileri sürebilir.

Oysaki mirasçılara miras haklarını korumaları için tanınan miras sebebiyle istihkak davasında durum böyle değildir. Zira 638. maddenin 2. fıkrasına göre:

> *"Miras sebebiyle istihkak davasında davalı, tereke malını zamanaşımı yoluyla kazandığını ileri süremez."*

Görüldüğü üzere miras sebebiyle istihkak davasında davalının kazandırıcı zamanaşımından yararlandığı savunmasında bulunması mümkün değildir.

Örneğin M'nin ölümünden iki gün sonra henüz mirasçılar tereke değerlerini fiilen ele geçirmeden önce, bakıcısı Ü bir tabloyu çalmıştır. X'e satıp teslim etmiştir. X iyi niyetli olarak beş yıl boyunca bu tabloya malik sıfatıyla davasız ve aralıksız olarak zilyet olmuştur. M'nin vefatından yedi sene sonra mirasçıları X'e karşı miras sebebiyle istihkak davası açarlarsa X bu tablonun mülkiyetini kazandırıcı zamanaşımı yoluyla iktisap ettiğini ileri süremez.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

> Yukarıdaki ilk örnekte X malın mülkiyetini murisin sağlığında kazandırıcı zamanaşımı yoluyla iktisap ettiği için artık bu mal terekeye dahil olmayacaktır. Dolayısıyla mirasçılar vefattan sonra böyle bir mal için herhangi bir dava açma hakkına sahip olamazlar.

Aslında kanun koyucu ona Medenî Kanun m. 777 çerçevesinde *"Sen malik oldun."* dedi. Fakat bu mülkiyet kime karşı etkisiz? Mirasçılara karşı etkisiz. Yeryüzündeki herkese karşı etkili, mirasçılara karşı etkisiz. Ne kadar enteresan değil mi? Nispi bir mülkiyet hakkı ile karşı karşıyasınız adeta.

5. Dava Zamanaşımına Tabidir

Bu dava zamanaşımına tâbi bir davadır. Kanun koyucu, iyiniyetli zilyet ve kötü niyetli zilyet için farklı zamanaşımı süreleri öngörmüştür.

Bunlar zamanaşımı süreleri olduğu için Borçlar Kanunundaki kurallara göre kesilmeleri veya durmaları söz konusu olabilir.

TMK m. 639/f. 1 diyor ki:

> *"Miras sebebiyle istihkak davası, davacının kendisinin mirasçı olduğunu ve iyiniyetli davalının terekeyi veya tereke malını elinde bulundurduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl ve her hâlde mirasbırakanın ölümünün veya vasiyetnamenin açılmasının üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar."*

a. Dava iyiniyetli davalılara karşı açılacak ise bir ve on yıllık iki süre var

Bir yıllık süre nereden başlar. Davacının kendisinin mirasçı olduğunu ve davalının terekeyi veya tereke malını elinde bulundurduğunu öğrendiği tarihten başlar.

Diyelim ki davacı bu olguları bir türlü öğrenemedi. Yıllar geçti. O zaman on yıllık süreye bakacağız. Bu olasılıkta miras sebebiyle istihkak davası:

- Yasal mirasçılar (ve miras sözleşmesi ile atanan mirasçılar) için mirasbırakanın ölümünün üzerinden on yıl geçmekle;

Prof. Dr. İlhan Helvacı

- Vasiyetname ile atanan mirasçılar için ise vasiyetnamenin açılmasının üzerinden on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

b. Dava iyiniyetli olmayan davalılara karşı açılacak ise, zamanaşımı süresi yirmi yıldır

Zira TMK m. 639/f. 2'ye göre:

"İyiniyetli olmayanlara karşı zamanaşımı süresi yirmi yıldır."

Yirmi yıllık sürenin başlangıcı nedir? Birinci fıkradaki on yıllık süre bakımından öngörülen başlangıç noktaları ne ise yirmi yıllık sürenin başlangıç noktaları da odur diyoruz.

Hatırlayacak olursanız adi istihkak davası herhangi bir hak düşürücü süreye tâbi değildir. Zamanaşımına tâbi değildir. Ama miras sebebiyle istihkak davası zamanaşımına tâbidir.

6. Davada Talep Üzerine Mahkemece Tedbir Kararı Verilebilir

Bu davada mirasçılar çeşitli tedbir talebinde bulunabilirler.

TMK m. 637/f. 3'e göre:

"Hâkim, davacının istemi üzerine hakkın korunması için davalının güvence göstermesi veya tapu kütüğüne şerh verilmesi gibi gerekli her türlü önlemi alır."

Kanun koyucu ne yapıyor? Sınırlı sayıda bir saymada bulunmuyor. Şöyle söylüyor *"... gibi gerekli her türlü önlemi alır."* Yani hakkın korunması için mahkemece tapu kütüğüne şerh kararı da verilebilir, davalıdan güvence göstermesi de istenebilir. *"Kefalet getir, rehin getir, ipotek getir, banka teminat mektubu getir."* gibi birtakım kararlar verilebilir.

Tereke değerlerinin korunması bakımından çeşitli imkânlar var, değil mi?

Mahkeme, tereke değerlerinin resmî defterinin tutulmasına, onların mühürlenmesine karar verebilir. Taşınırların yediemine teslimine karar verebilir.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

7. Birden Çok Mirasçı Varsa Davayı Tek Mirasçı da Açabilir

Birden çok mirasçı varsa mirasçılardan biri üçüncü kişilere karşı bu davayı açabilir mi? Elbette açabilir. TMK m. 640/f. 4'e bakarsak bunu göreceğiz:

> *"Mirasçılardan her biri, terekedeki hakların korunmasını isteyebilir. Sağlanan korumadan mirasçıların hepsi yararlanır."*

8. Davalı ve Davalının Savunmaları

a. Dava, tereke malına miras hakkı iddia ederek zilyet olan kişiye *(= possessor pro herede)* karşı açılabilir

TMK m. 637/f. 2'ye göre:

> *"Bu davada hâkim, mirasçılık sıfatıyla ilgili uyuşmazlıkları da çözer."*

M vasiyetnamesinde Ü'yü mirasçı olarak atamıştır. Oysaki vasiyetname şekil eksikliği nedeniyle geçersizdir. Ç önce vasiyetnamenin iptali davası açacak ardından miras sebebiyle istihkak davası açacaktır.

Yani bu davada davalı Ü'nün zilyetliği mirasçılık sıfatı iddiasına dayalıdır.

Ancak Ç'nin her iki davayı aynı mahkemede tek bir dava dilekçesi ile açması da mümkündür.

Hâkim önce M'nin vasiyetnamesinin iptaline karar verecektir. Ardından da bu iptal kararının kesinleşmesi üzerine Ü'nün zilyetliğindeki tereke mallarını M'nin yasal mirasçısı Ç'ye vermesine karar verecektir.

b. Dava tereke malına hiçbir sebep göstermeden zilyet olan kişiye *(= possessor pro possessore)* karşı da (hırsıza karşı da) açılabilir

M'nin tablolarını vefatından iki gün sonra ve fakat mirasçılar terekeyi ele geçirmeden önce hırsız H tarafından çalınırsa M'nin tek mirasçısı çocuğu Ç, hırsız H'ye karşı miras sebebiyle istihkak davası açma hakkına sahiptir.

Prof. Dr. İlhan Helvacı

Yani bu davada hırsız H'nin zilyetliği ne mirasçılık sıfatı iddiasına ne de başka bir geçerli sebebe dayalıdır.

c. Dava tereke malına haklı bir sebeple zilyet olan kişiye karşı da açılabilir ama böyle bir davanın reddi gerekir

Örneğin M sağlığında bir taşınmazını K'ya kiraya vermiştir. M'nin ölümünde Ç, kiracı K aleyhine miras sebebiyle istihkak davası açarsa, K bu davada M ile yaptığı kira sözleşmesine dayanarak zilyetliğinin haksız olmadığını ispatlayarak davanın reddini sağlayabilir.

9. Davanın Kabulü Halinde Davalının Sorumluluğu

TMK 638. maddenin birinci fıkrası bize şunu söylüyor:

> *"Miras sebebiyle istihkak davasının kabulü hâlinde, tereke veya terekeye dahil mal, davacıya zilyetliğe ilişkin hükümler uyarınca verilir."*

Zaten davacının iddiası hangi yönde. *"Ben mirasçıyım ve ey davalı sen de haksız olarak tereke malını ele geçirmiş durumdasın."* Mal zaten vefat anından itibaren mirasçının. Ama mala fiilen zilyet değil. Kim zilyet? Davalı zilyet, üstelik de herhangi bir hakkı yok. Yani davacıya ne sağlanacak malın zilyetliği sağlanacak.

Zilyetlik iade edilecekse kanun koyucu nereye atıf yapıyor? Haksız zilyedin iade borcuna atıf yapıyor. İyiniyetli ve kötü niyetli haksız zilyedin iade borcuna atıf yapıyor.

İyiniyetli ve kötü niyetli zilyedin iade borcunu eşya hukuku derslerinde konuşmuştuk. Yani bakarsanız Medenî Kanunumuzun neresindeyiz? Gerçekten de 993 ile 995. maddeleri arasındayız.

Yani ben öğrenci olsam ne yaparım? TMK m. 638'in kenarına bu m. 993 - 995'i not alırım.

10. Aynî İkame İlkesi

Aynî ikame ilkesinin uygulanacağı bir davadan söz ediyoruz. Bunun anlamı şudur:

Örneğin M'nin evi, ölümünden sonra gerçeği yansıtmayan bir veraset ilamı ile Ü adına tescil edilmiş olsun. Daha sonra da bu taşınmaz

Prof. Dr. İlhan Helvacı

kamulaştırılmış olsun. M'nin mirasçıları Ü aleyhine kamulaştırma bedelinin kendilerine ödenmesi için dava açabilirler.

Ya da o taşınmaz trampaya konu edilmiş yani Ü, o taşınmazın mülkiyetini bir inşaat şirketine devretmiş, karşılığında da şirketten başka bir taşınmaz devralmış olsun. Bu yeni taşınmaz bu davanın konusunu oluşturabiliyor.

Diyelim ki M'ye ait otomobil vefatından sonra gerçekte mirasçısı olmayan Ü adına tescil edilmiş, araç yangına maruz kalmış ve Ü sigorta tazminatı almış. Mirasçılar bu sigorta tazminatının kendilerine ödenmesini talep edebilirler.

11. Mirasçıların Birbirlerine Karşı Miras Sebebiyle İstihkak Davası Açıp Açamayacağı Meselesi

Bir mirasçının diğer bir mirasçıya karşı miras sebebiyle istihkak davası açması mümkün değildir. Bir mirasçı bir tereke malına haksız zilyet olmuşsa ve diğer mirasçıların haklarını inkâr ediyorsa diğer mirasçılar bu mirasçıya karşı açacakları davada kendi mirasçılık sıfatlarının tespitini ve mirasın paylaştırılmasını talep edebilirler.

Mirasın taksiminden sonra ortaya çıkan yani taksim sürecine katılamamış bir mirasçı diğer mirasçılara karşı miras sebebiyle istihkak davası açabilir.

Yine bir mirasçı, diğer mirasçıları gizleyerek, örneğin terekedeki bir taşınmazın kendi adına tescilini sağladıysa diğer mirasçıların ona karşı miras sebebiyle istihkak davası açması mümkündür.

***

Prof. Dr. İlhan Helvacı